

d. karnabatt
boema de altădată

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2021

C. A. NOTTARA

Într-o noapte, pică din lună în mijlocul boemei noastre noctambule o arătare fantastică. Un tânăr lung și subțire, într-o redingotă neagră, cu o bogată și fină lavalieră de mătase, purtând un joben cu bordurile late. Figura-i uscățivă era încadrată într-o bărbuță castanie sfârșind în negru și bogate plete de întuneric.

Era o arătare din Montmartre – din Montmartre: de poezie, sentimentalism și fantezie ale acelei epoci a cărei faimă și ale cărei ecouri ajunseseră până în București, Montmartre cu vestita cafenea de artă „Le Chat Noir” unde trona cântărețul Aristide Bruant, a cărui imagine sugestivă de prototip al aceluia cartier, fixată cu atât pitoresc de Toulouse-Lautrec, ajunsesese și în București, Montmartre, ale cărui idile erau legănate de sentimentalele romane ale lui Paul Delmet, dintre care una „Vous êtes si jolie...” se cânta și pe la noi, Montmartre, în care romanța „Stances à Manon” de Maurice Boukay, mai târziu ministru al instrucției publice sub numele-i adevărat Couyba, făcea furori.

Marii desenatori ai epocii, Willette, Steinlein și Chéret prinseseră în afișe ilustrate, care făcuseră senzație, și în ilustrații din ziare, scenele și figurile cele mai expresive din acel cartier al poeziei și farmecului modern parizian.

Maurice Rollinat, poetul „Nevrozelor”, Maurice Donnay, viitorul membru al Academiei Franceze, culegeau mari succese în cabaretul trubadurului modern Aristide Bruant.

Noul venit se numea Const. Nottara și aducea în mijlocul nostru viziunea și parfumul tulburător al cartierului Montmartre din acea vreme, cu poetica, legendara lui boemă de poeți, pictori, muzicanți, midinete, dansatoare, din care unii și unele luaseră proporțiile și caracterul unor celebrități europene, a căror faimă ajunsese până la noi.

Cu figura lui palidă și uscățivă, încadrată în plete și juvenila bărbuță, Const. Nottara părea un Christ, așa cum îl vedea poetul săracilor Jehan Rictus, și el o glorie din Montmartre, într-o poezie intrată astăzi în antologie.

Const. Nottara vorbea teatral, subliniind declamația cu gesturi largi și nervoase, întretăind-o deseori cu izbucniri și cascade de râs. Vorbea mai mult franțuzește decât românește, iar când o da pe românește, împetrișta limba cu zicale galice. Ne-am împrietenit repede. Ne-am făcut tovarăși nedespărțiți de noctambulism. Mergeam în fiecare seară la Teatrul Hugo, unde cu indecisa calitate de ziarist îl introduceam gratuit. Nottara, ca vechi parizian, era un cunoscător în materie. Apoi treceam în taverna Tomek, unde ne apucau zorile.

Const. Nottara era un tip interesant, curios, colorat de pitoresc, himeric, întâlnindu-se cu Ștefan Petică pe terenul acelei fantezii, dusă până la iluzionism care confundă de-a binelea, fără de voie, cu toată sinceritatea și buna credință realitatea cu visul. De altminteri, el, și mai mult ca Petică, trăia mai mult în vis decât în realitate.

Și el își avea genealogia lui ilustră, istorică. Găsind în cronica Byzanțului numele Nottara, pretindea, cu toată seriozitatea, cu toată convingerea, că este coborătorul direct din această nobilă familie. Și anume din Hrisant Nottara, mitropolit-patriarh al Byzanțului, care, istoricește, a existat, într-adevăr.

Dar, ciudat lucru, Const. Nottara al meu era văr bun cu marele tragedian Const. Nottara: marele tragedian însă, nu vorbea nici odată despre o asemenea ilustră

genealogie. Artistul de elită care a fost această glorie a Teatrului Național nu avea nimic de cabotin în el: aristocrat în viața de toate zilele cum era și pe scenă.

Tânărul Nottara înfățișa pentru noi boema Parisului, boema artei, poeziei și sentimentalismului. În literatură avea atitudinile marii generații; atitudini de răzvrătit față de învechitele glorii consacrate. Pentru el, Sarcey, care pentru noi, cei de pe malurile Dâmboviței, era suprema necontestată autoritate în critica teatrală, era un „burtă verde” și „un idiot”. Vă închipuiți înmărmurirea noastră în fața unei asemeni contestări, care lua proporția unui act de iconoclast! Mai târziu mi-am dat seama că Nottara avea în cea mai mare parte dreptate.

Sarcey nu era decât un erudit belfer al criticii, era cu totul lipsit de instructiva sensibilitate în fața frumosului, de comprehensiunea adevăratei arte, iar admirația lui pentru mediocritate și platitudine în numele bunului simț, care nu poate fi un criteriu în problemele artei, lua proporțiile hiperbolice ale unei magnifice prostii. În schimb, avea o mare admirație pentru delicata sensibilitate, pentru veneziana broderie de stil a fraților Goncourt. Edmond de Goncourt trăia, chiar publica articole și cronici la „Le Journal”. Aceeași admirație o avea și pentru Alphonse Daudet – care pe atunci era ținut de paralizie în patul unor chinuitoare dureri, îndurate cu zâmbetul stoicelor resemnări pe buze, din care nu l-a vindecat decât moartea. Pe această temă, fantezia lui C. A. Nottara, pierzând cum i se întâmpla deseori, linia de hotar dintre închipuire și fapt, dintre ceea ce i-ar fi dorit și ceea ce i-ar fi plăcut să fie, dar care nu a fost, ne povestea cu o vervă, care da accentul nu numai al sincerității, ci al adevărului, scene din viața intimă a marelui romancier, de a cărui prietenie cotidiană ne spunea că se bucurase. Ne spunea cum, alături de doamna Alphonse Daudet, trăgea prin parc căruciorul, care purta boala celebrului romancier. Auditorii nu-l cam credeau, la urmă

începuseră să zâmbească, iar în cele din urmă să facă haz de inofensivele fantezii ale bietului Nottara, care prin modestia situației lui, nu se putuse apropia de nici una din gloriile Parisului.

Iubea eroii lui Huysmans, mai mult pentru gusturile lor rafinate, pentru complicațiile lor psihologice de decadență, decât pentru sensibilitatea și impresiile de misticism. Pe Octave Mirbeau, care pe atunci era o strălucită și sonoră reputație curentă, îl sfida, declarând că scrie mai bine ca el; noi însă, pe atunci, nu citisem nici un rând de C. A. Nottara. Ne spunea însă că a venit de la Paris cu un roman scris gata și că e în căutarea unui editor.

Și astfel Nottara trăia între noi, care fiecare aveam câte-o modestă îndeletnicire din care ne scoteam pâinea zilei, ca o frumoasă poveste, ca unul din eroii romanelor ce se scria înainte de Balzac, pentru care nu se punea problema financiară a existenței cotidiene. Cunoscându-l mai bine, și nu numai sub înfățișarea de noctambul însuflețit de vervă și fantezie gasconă, mi-am dat seama că pentru Nottara problema pâinii și domiciliului se punea dramatic în fiecare zi și în fiecare noapte. În aristocrația-i adoptată de imaginația lui tarasconeză¹, care a cum făcea parte integrantă, intimă, din structura lui psihologică, Nottara trecea prin mizeria vieții, cu mândria ostentativă a unui „grande d’Espagne” a cărui singură avuție nu erau decât castelele, și acelea tot din Spania. Redingota neagră a lui Nottara, luxos croită, ca și fantezia lui, închidea hermetic cea mai neagră mizerie.

Un prieten al lui Panait Mușoiu² îmi povestea o scenă tipică a felului cum C. A. Nottara trata mizeria care nu se

¹ de la Tartarin de Tarascon, faimosul personaj al lui Alphonse Daudet, modelul naivului plin de intenții bune, dar cam pompos, lăudăreț și prostănac.

² Panait Mușoiu (1864-1944) – redactor, publicist, ideolog al socialismului și anarhist, primul traducător, în română, al *Manifestului Partidului Comunist* de Karl Marx și Friedrich Engels.